

Lietuvių etnomuzikologija amžių sandūroje: istorinė apžvalga ir perspektyvos

Lietuvių muzikinio folkloro tyrimai – svarbi sudėtinė viso mūsų šalies etninės kultūros paveldo pažinimo bei sklaidos dalis. Jie atspindi sudėtingą lietuvių tautinio identiteto suvokimo kelią, tradicinės liaudies kūrybos gyvavimo ir išlikimo peripetijas viso audringųjų XIX–ojo ir XX–ojo amžių laikmečiu bei jau įžengus į ne mažiau problematišką, bet visiškai naują XXI–ąjį amžių. Visa tai galima apžvelgti atskirais istoriniais laikotarpiais:

Priešistorija. Pirmieji individualūs lietuviškosios tautosakos užrašymai (iki 1825 m.)

Prūsų istorikas *Caspar Schuetz* (XVI a. pradžia – 1594) lotynų kalba parašytame veikle „*Rerum prusicarum historia*“ aprašo senąsias prūsų apeigas. Čia pirmą kartą pateikiamos pabiros pastabos apie tų apeigų metu žaistus džiaugsmingus žaidimus, skambėjusias giesmes bei dainas.¹ XVI–ojo bei XVII–ojo amžių istoriniuose raštuose, skelbtuose jau ne tik lotynų, bet ir vokiečių kalbomis yra liudijimų apie lietuviškąsias vestuvių bei laidotuvių raudas.² Jono Bretkūno (1536–1602) pirmojo lietuviškojo Biblijos vertimo rankraštyje (1580) yra pateikiamas 13 jam žinomų lietuviškųjų liaudies muzikos instrumentų sąrašas.³ Ankstyvuosius mūsų krašto tradicinius muzikos instrumentus, šokius, dainas savo raštuose yra išsamiau ar fragmentiškiau aprašę ir italų bei lenkų istorikai Alexandro Guagnini (1534–1614),⁴ Jan Lasicki (1534–1602 ar 1605),⁵ Maciej Strykowski (1547 – po 1586),⁶ ir kt. Ankstyviausia istoriniuose šaltiniuose paskelbta lietuvių liaudies dainos melodija, užrašyta Bridžiaus Gedkanto, yra datuojama 1634 m.⁷

Šie sausi chrestomatiniai faktai liudija pirmuosius fragmentiškus etnomuzikologijos mokslo žingsnius. Žymiai svaresnė yra šio mokslo raida, paskelbus pirmuosius lietuvių liaudies dainų rinkinius. Minėtini du pirmieji (L. Rėzos 1825–ųjų⁸ ir S. Stanevičiaus 1829–ųjų⁹ metų) leidiniai.

Liudvikas Rėza (Rhesa, 1776–1840) – Mažosios Lietuvos sūnus, gimęs Kuršių Nerijoje. Karaliaučiaus universiteto profesorius (1810), girdėjęs šio krašto liaudies dainas nuo pat savo ankstyvos vaikystės. Jo rinkinyje paskelbti 85 Mažosios Lietuvos krašto liaudies dainų tekstai ir 7 melodijos yra būdingi šio regiono dainuojamojo folkloro pavyzdžiai. L. Rėza ten pat paskelbė ir pirmąją išsamią lietuvių liaudies dainų broožų mokslinę studiją.¹⁰ Jis atkreipė dėmesį į jam žinomų liaudies dainų teksto ir melodijų sąryšį, gilią poetinių tekstų simboliką, būdingus jų eilėdaros, ritminių sekų broožus. L. Rėzai priklauso ir ankstyviausi liaudies dainų melodijų notacijos problematikos iškėlimo faktai. Jis rašė: „Užrašant ir pažymint ją [melodiją – R.S.] gaidomis, dingsta tai, kas gražiausia ir ko negalima išreikšti. Nelyginant paukščių dainoje, liaudies dainos staigūs pakėlimai, greiti kritimai ir švelnūs bangavimai, bandant juos sulaukyti ir ženklais išreikšti, nesiduoda pagaunami.“¹¹

Šis L. Rėzos paskelbtas pirmasis lietuvių liaudies dainų rinkinys greitai tapo gerai žinomu ne tik Mažosioje Lietuvoje ar visoje Vokietijoje, bet ir Lenkijoje, Rusijoje, Čekijoje. Netrukus jis buvo išverstas ir į kitas Europos kalbas¹² ir tapo pirmuoju lietuvių liaudies dainų tyrimų vadovėliu, svarbiu viso XIX–jo amžiaus Europos istorikams, etnografams bei tautosakininkams.

Didžiosios Lietuvos krašte žymiausiu mokslo bei kultūros šviesuliu buvo tapęs Vilniaus universitetas. Greta lietuvių kalbos bei poezijos studijų, XIX a. pradžioje čia pasirodė ir svarbūs pirmieji muzikinio folkloro leidiniai. Simono Stanevičiaus (Stanewicze) „Žemaičių dainos“ – pirmasis šioje tuometinės Lietuvos dalyje 1829 m. paskelbtas liaudies dainų rinkinys su 30 jų melodijų bei išsamiomis pastabomis. S. Stanevičius šio leidinio pratarinėje rašė: „Didžioji daugybė dainų žemaitiškų nekurios yra gražios ir vertos, idant jų paminklas knygoje užsiliktų. (...) Vaikai, savo tėvų dainas atkartodami, vadina tai senovės dainomis ir nori jas užmiršti. (...) Mažne be abejo galiu sakyti, jog visos šiandien randamos žemaičių dainos nėra ankstybesnės už paskutiniąsias kares švedų su lenkais pradžioj XVIII amžiaus, kurios baisingu Žemaičių žemės per badą ir marą ištrėmimu yra minėjamos.“¹³ S. Stanevičius čia paskelbė ir pirmąjį, ankstyviausią

lietuvių sutartinės tekstą. Praėjus ketveriems metams, Rygoje buvo atskirai paskelbti visų 30 šio S. Stanevičiaus rinkinio dainų melodijos.¹⁴

Viso XIX a. laikotarpiu Mažojoje ir Didžiojoje Lietuvoje buvo paskelbta per 10 originalių leidinių – lietuvių liaudies dainų rinkinių.¹⁵ Yra vertos mokslininkų dėmesio ir apie 40 tuo metu paskelbtų daugiau ar mažiau mokslinių straipsnių, kuriuose aptariamos atskiros lietuvių liaudies dainų ypatybės.¹⁶ Šios studijos savo tematika gali būti skiriamos į šias grupes:

1. Lietuvių liaudies dainų **poetinių tekstų tyrinėjimai**. XIX a. viduryje bei šio amžiaus antroje pusėje skelbiamuose lietuvių kalbos tyrimuose liaudies dainų tekstai deramai iliustravo mūsų kalbos unikalumą, jos poetikos ypatybes, skambesio grožį. Ištiesi dainų tekstai ar jų fragmentai buvo skelbiami įvairiuose žodynuose, vadovėliuose, kitose lingvistinėse studijose. (F. Kurschat¹⁷ ir kt.). Ypatingas dėmesys buvo skiriamas giliai šių poetinių tekstų simbolikai bei subtilioms jos prasmėms atskleisti.
2. Lietuvių liaudies dainų **melodikos tyrimai**. Pirmieji įvairių užsienio mokslininkų paskelbti įspūdingai apie mūsų liaudies dainų melodijų ypatybes buvo ne vien teigiami. Taikliai pažymėdami lyrinį, melancholinį šių melodijų pobūdį, jie kartu atkreipdavo dėmesį, kad jos yra “keistos”, “sunkiai suvokiamos”, “nesuprantamos” ir pan. Vokiškosios klasikinės bei romantinės muzikos pagrindu išsilavinusiems Vakarų Europos muzikams ausį režė keistos monodinių (vienbalsių) lietuvių liaudies dainų melodijų dermės, siaura jų apimtis, neįprastos diatoniniam mažorui ar minorui melodinės slinktytys. Tuo pačiu buvo atkreipiamas dėmesys ir į tamprų lietuvių liaudies dainų poetinių tekstų bei melodijų sąryšį (F. Gothold¹⁸ ir kt.). Verta priminti, kad didžioji dauguma užsieniečių – lietuvių liaudies dainų melodijų užrašinėtojų, skelbėjų bei tyrinėtojų neturėjo gilaus muzikinio išsilavinimo, tad jiems sunkiai sekėsi objektyviai ir profesionaliai suvokti mūsų liaudies dainų melodijų dermės, metroritmikos bei intonacijų visumos subtilybes.
3. Tradicinių lietuvių **liaudies muzikos instrumentų tyrimai**. Visų pirma buvo domėtasi įvairių pučiamųjų (skudučiai, lumzdeliai, rageliai, medžio trimitai, ragai, birbynės ir kt.) bei styginių instrumentų (įvairių tipų 5, 9, 11, 12 stygų kanklių) konstrukcijos, derinimo bei dermių ypatybėmis. Aptariant kanklių muzikos tradicijas ypatingas dėmesys buvo skiriamas jų derinimo būdams. Atkreiptas dėmesys į keistas čia skambančias dermes, neatitinkančias klasikinių mažoro–minoros sistemos dermių kanonų. (F. Gothold¹⁹).
4. Fragmentiški **tradicinių lietuvių ratelių, žaidimų bei šokių tyrimai**. Chrestomatiniiais laikomi dar XVIII a. viduryje paskelbti T. Lepnerio piešiniai su šokančių Prūsijos krašto žmonių figūromis.²⁰
5. Žymiausi šio laikotarpio Didžiosios bei Mažosios Lietuvos krašto lietuvių liaudies dainų rinkiniai (G.F. Nesselmann²¹, Chr. Bartsch²², A. ir J. Juškos²³ ir kt.), be kurių leidinių nebūtų deramai įmanomi nei anuometiniai, nei vėlesni mūsų muzikinio folkloro tyrimai.

Antroje XIX a. pusėje, Didžiosios Lietuvos dalyje prasidėjus lietuviškosios spaudos draudimo laikotarpiui (1864 – 1904), svarbūs buvo ir pažangių carinės Rusijos mokslinių institucijų bei atskirų mokslininkų darbai. 1867 – 1915 m. ypač aktyvi buvo **Rusijos Geografų Draugijos Šiaurės vakarų krašto skyriaus veikla**.

Anuo metu Geografų draugijos buvo įsteigtos ne vien tuometinėje Rusijoje, bet ir daugelyje kitų Europos šalių. Prancūzijoje tokia draugija yra žinoma nuo 1821 m., Vokietijoje ir Italijoje – nuo 1828 m., Anglijoje – nuo 1830 m., o Rusijoje – nuo 1845 m.

Rusijos Geografų Draugijos Šiaurės vakarų krašto skyrius buvo įkurtas 1867 m. Vilniuje. Jį sudarė 7 sekcijos: Fizinės geografijos, Matematinės geografijos, Statistikos, Archeologijos, Archeografijos, Etnografijos ir Istorijos mokslo kryptių padaliniai. Pagrindinis šios draugijos veiklos tikslas buvo „(...) rinkti, tyrinėti ir propaguoti geografinius, etnografinius ir statistinius faktus Rusijoje bei užsienio šalyse (...)“.²⁴ Etnografijos sekcijos uždaviniai taip pat buvo pažangūs: „(...) rinkti ir išsaugoti senuosius rankraščius, etnografinius dalykus, padėti vietiniams žmonėms surinkti įvairaus pobūdžio etnografinę bei istorinę medžiagą, rengti mokslines etnografijos ekspedicijas, konsultuoti šio darbo klausimais visus, galinčius ir pageidaujančius dirbti ši mokslinį ir kraštotyrynį darbą (...)“.²⁵ Svariausias etnografijos mokslo studijos, kita įvairi etnografinė medžiaga buvo skelbiama atskiromis monografijomis, etnografinių bei statistinių raportų pavidalu, atskirais straipsniais periodiniuose skyriaus leidiniuose. Reguliariai buvo skelbiami ir kasmetiniai skyriaus mokslinių

straipsnių bibliografiniai sąvadai, rodyklės, leidžiančios lengviau susirasti aktualias etnografinės medžiagos publikacijas. Iki 1915 m. Rusijos Geografų Draugijos Šiaurės vakarų krašto skyriaus mokslo raštuose buvo paskelbtas 31 mokslinis straipsnis, kuriuose daugiau ar mažiau kompleksiskai buvo tyrinėjami ar aptariami lietuvių etnografijos, tautosakos bei muzikinio folkloro dalykai. Jie visi buvo paskelbti rusų kalba, ir dar ir dabar tebelaukia savo lietuviškųjų vertimų bei objektyvių šių laikų mokslo įvertinimų. Žymiausi, daugiausiai lietuvių etninės kultūros išsaugojimui nusipelnę yra šios draugijos aktyvistai N.Čiurkin, J.Romanov, I.Serbov ir dar daugelis kitų pažangių ano meto rusų mokslininkų.²⁶ Draugijos etnografinės ekspedicijos dažniausiai buvo rengiamos Vilniaus krašto apylinkėse (Trakai, Švenčionys, Ašmena, Vileika, Dysna, Lyda ir t.t.). Čia surinkta etnografinė bei tautosakinė medžiaga buvo nuolat rengiama spaudai. 1910–1912 metais buvo padaryti ir pirmieji lietuvių liaudies dainų bei instrumentinės muzikos garso įrašai tuo metu jau išrastu ir draugijos žinioje buvusiu fonografo aparatu.²⁷ Deja, didžioji šių įrašų dalis buvo negrįžtamai prarasta Pirmojo bei Antrojo Pasaulinių karų metais.

1904 m. atgavus lietuviškosios spaudos laisvę, netrukus buvo įkurta kita lietuvių etninės kultūros išsaugojimui ženkliai nusipelnusi institucija – **Lietuvių Mokslo Draugija (LMD)**. Ši draugija aktyviai veikė nuo 1907 iki 1940 m. Vilniuje bei Kaune. Daugeliu atvejų ji dirbo ir analogišką kraštotyrinį, archyvinį bei mokslinį darbą, kaip ir anksčiau minėtas Rusijos Geografų Draugijos Šiaurės vakarų krašto skyrius. 1938 m. duomenimis, įvairiuose Lietuvos etnografiniuose regionuose LMD iniciatyva buvo užrašyta ir jos archyvuose Kaune saugojama apie 16.300 lietuvių liaudies dainų, beveik 4.000 pasakojamosios tautosakos vienetų (pasakų, padavimų, sakmių, legendų ir pan.), per 32.000 smulkiosios lietuvių tautosakos (mįslių, minklių, patarlių, priežodžių ir pan.) vienetų, beveik 19.000 liaudies žaidimų, burtų (net ir raganavimų) aprašų.²⁸ Žymiausi lietuvių kultūros veikėjai, aktyviai dalyvavę šioje LMD veiklos srityje – Jonas Basanavičius, Juozas Balčikonis, Silvestras Baltramaitis ir daugelis kitų mūsų krašto inteligentų, kultūros šviesuolių. Likimas mums buvo palankus – 1940 metais šalį okupavus sovietiniam režimui bei praūžus Antrajam Pasauliniam karui, visa ši etnografinė medžiaga buvo išsaugota ir perduota saugoti tuo metu jau įsteigto dabartinio Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Tautosakos skyriaus archyvo žinion, kur yra tebesaugoma ir dabar.

Tarpukario metais lietuvių tautosakos bei muzikinio folkloro rinkimo, saugojimo bei tyrimo baruose yra svarbi **Lietuvių tautosakos archyvo prie Vytauto Didžiojo universiteto (LTA)** (Kaunas, 1935 – 1940) veikla. LTA priklausė tuometinei Lietuvos Švietimo ministerijai. Tai pirmoji specializuota sakinio bei muzikinio folkloro fiksavimo bei tyrimo institucija, aktyviai pratęsusi LMD etnografinės veiklos tradicijas. 1939 m. čia jau buvo užfiksuota bei saugoma apie 400.000 lietuvių tautosakos vienetų. Iš jų – apie 7.000 fonografo garso įrašų (liaudies dainos, instrumentinė muzika, liaudies rateliai, žaidimai, šokiai). Remiantis šia medžiaga per 5 metus buvo paskelbti solidūs moksliniai leidiniai – pirmieji 7 “Tautosakos darbų” tomai.²⁹

LTA vadovu buvo paskirtas žymus tautosakininkas dr. Jonas Balys, sovietiniais metais tęsęs savo mokslinius darbus lietuvių tautosakos tyrimo baruose JAV. Kiti LTA mokslo darbuotojai – bene žymiausi to meto lietuvių etnomuzikologai bei tautosakininkai J. Čiurlionytė, J. Jurga bei Z. Slaviūnas. Naudojantis LTA sukaupta tautosakine bei etnomuzikologine medžiaga, per trumpą laiką (iki 1940) Lietuvoje bei užsienyje buvo paskelbta apie 200 mokslinių straipsnių, per 20 autorinių ar kolektyvinių monografijų, beveik 50 įvairios apimties lietuvių muzikinio folkloro repertuaro rinkinių.

Apibendrinant tarpukario (1918 – 1940) metų lietuvių muzikinio folkloro tyrinėjimo darbus, galima išskirti šias mokslinių tyrimų kryptis:

1. Lietuvių liaudies **dainų tekstų poetikos, simbolikos bei įvairių eilėdaros bruožų tyrimai.**
2. Lietuvių bei kitų **kaimyninių tautų liaudies dainų poetinių tekstų sąsajų tyrimai.**
3. Šie lietuvių liaudies **dainų melodikos tyrimai:**
 - vienbalsumo bei daugiabalsumo santykis,
 - metroritminės sandaros specifika,
 - harmoninių bei polifoninių melodijų ypatybės,
 - melodinės dermės, intonacinės sekos,
 - posmų struktūros tyrimai.

4. Pirmieji lietuvių tautosakinės bei **etnomuzikologinės terminijos** paieškų bei jos kūrimo bandymai (T. Brazys³⁰, M. Biržiška³¹, A. Sabaliauskas³² ir kt.)

Sovietiniais metais (1940 – 1990) lietuvių tautosakos bei etnomuzikologiniai darbai atskirai buvo rengiami pačioje Lietuvoje ir užsienyje.

Tuo metu **emigravusių į Vakarus mokslininkų** gretose lietuvių etnomuzikologijos bei folkloristikos mokslui daugiausia yra nusipelnę Jungtinių Amerikos Valstijų emigrantai. Lietuvių tautosakos archyvo direktoriui dr. J. Baliui 1940 m. palikus Lietuvą ir per Vokietiją sėkmingai pasiekus Jungtines Amerikos Valstijas, jis tęsė lietuvių tautosakos rinkimo, skelbimo ir tyrinėjimo darbus gausioje JAV lietuvių emigrantų bendruomenėje. Neilgai trukus jis susipažino su žymiu Amerikos folkloro tyrėju Smith Thompson, ir pastarojo dėka 1948 m. buvo pakviestas dirbti mokslinį darbą Indianos universitete. 1952 m. jis asmeniškai jau buvo įrašęs per 70 valandų trukmės lietuvių liaudies dainų bei kito muzikinio folkloro garso įrašų.³³ Šią medžiagą jis su savo kolegomis pradėjo skelbti šio universiteto **leidinių serijoje „Lietuvių tautosakos lobynas“** („The Treasure–House of Lithuanian Folklore“). 1951–1989 m. laikotarpiu dr. J. Balio dėka JAV buvo paskelbta 11 šios serijos tomų, kur buvo skelbiama tiek pati lietuvių muzikinio folkloro repertuaro, tiek ir jo mokslinių tyrinėjimų medžiaga.³⁴ Keturių dešimtmečių laikotarpiu įvairiose vakarų (Vokietijos, Anglijos, JAV) šalių mokslinėse leidyklose dr. J. Balys paskelbė per 20 svarbių lietuvių etnomuzikologijai mokslinių monografijų ar kitų fundamentalių mokslo darbų. Dr. J. Balys iš viso nuo 1930 iki 1995 m. Lietuvoje, JAV ar kitose šalyse iš viso jau buvo paskelbęs 34 autorinius mokslinius leidinius ir per 600 mokslinių straipsnių įvairiais etnomuzikologiniais bei kitais lietuvių tautosakos tyrimo klausimais.³⁵

Sovietiniais metais lietuvių emigracijoje JAV, Kanadoje, Australijoje, Vokietijoje bei kitose šalyse daugiau ar mažiau aktyviai dirbo apie penkias dešimtis lietuvių mokslininkų – folkloristų, etnomuzikologų bei eilinių tautosakininkų, savo darbo indėliu pagal galimybes prisidėjęs prie lietuvių muzikinio folkloro bei visos etninės kultūros išsaugojimo, jos pažinimo bei propagavimo vietinėse lietuvių emigrantų bendruomenėse.

Tuo pat metu **Sovietinėje Lietuvoje (1940 – 1990)**, nepaisant ne visada palankių ideologinių nuostatų, buvo parengti ir paskelbti žymūs lietuvių etnomuzikologiniai darbai, toliau leidžiami fundamentalūs liaudies dainų rinkiniai. Sunkiau sekėsi tirti religinę tautosaką – tradicinius katalikiškų, liuteroniškų giesmių tekstų bei melodijų variantus, kitą apeiginį folklorą. 1950 – 1970 metų laikotarpiu buvo subrandinti bei paskelbti žymiausi prof. J. Čiurlionytės etnomuzikologiniai teiginiai. Verta pabrėžti jos istoriškai bei metodologiškai svarias pastabas apie seniausias lietuvių muzikinio meloso intonacijas, būdingiausias ir archaiškiausias mūsų liaudies dainų intervalines slinktis, anhemitonikos bei hemitonikos samplaikas bei trichordinės derminės bei melodinės sekas³⁶. Novatoriška yra prof. J. Čiurlionytės atraminių dermės laipsnių sistematika, vėliau nuosekliai išplėtotą G. Četkauskaitės³⁷. Ypatingas dėmesys čia buvo skiriamas ir jau anksčiau daugelio ankstesnių etnomuzikologų diskutuota liaudies dainų klasifikacijos sistemų problematika.

Pagrindinės mūsų tautosakos bei muzikinio folkloro mokslinio tyrimo kryptys šio laikotarpio Lietuvoje buvo šios:

1. Moksliniai darbai, parodantys ir įrodantys lietuvių **tautosakos savitumą, originalumą bei meninę vertę** (D. Sauka³⁸ ir kt.).
2. Lietuvių liaudies dainų ir kito muzikinio folkloro mokslinių tyrimų nuo pat XVI a. **istoriografijos studijos** (J. Čiurlionytė³⁹ ir kt.)
3. Liaudies dainų **poetinių tekstų studijos** bei jų santykio su šių dainų melodika tyrimai. Juos 1938 m.⁴⁰ yra pradėjusi ir tęsusi iki 1970–ųjų⁴¹ prof. J. Čiurlionytė.
4. Lietuvių liaudies dainų **žanrinės sudėties studijos**. Remdamasi tiek ankstesnių mokslininkų darbais, tiek savo pastebėjimais, J. Čiurlionytė yra sudariusi ir 1955 bei 1969 m. paskelbusi išsamią mūsų krašto liaudies dainų žanrinės sudėties sistematiką⁴², kuria su retomis išimtimis remiasi ir šių dienų tautosakininkai bei etnomuzikologai.
5. Specifinių lietuvių liaudies dainų melodikos **dermių, melodinių bei intonacinių slinkčių tyrimai**. Minėtini J. Čiurlionytės⁴³, G. Četkauskaitės⁴⁴ bei L. Burkšaitienės⁴⁵ 1965 – 1990 m. moksliniai darbai.
6. Liaudies dainų melodikos **variantiškumo bei invariantiškumo problematika**. Jai daugiausia dėmesio 1960–1981 m. bei vėliau yra skyrusi G. Četkauskaitė.⁴⁶
7. Lietuvių liaudies dainų melodikos **ritmikos bei visos metroritminės sandaros studijos**. Šias dar ir šiuo metu nebaigtas spręsti problemas 1960 – 1970 m. daugiausia yra tyrinėjusi J. Čiurlionytė.⁴⁷
8. Lietuvių liaudies dainų **poetinių tekstų eilėdaros bei jos santykio su melodine forma studijos**.

Šia tema yra ypač vertos dėmesio J.Čiurlionytės⁴⁸ bei L.Saukos⁴⁹ 1965 – 1980 m. mokslinės studijos. 9. **Regioniniai lietuvių liaudies dainų ypatybių tyrimai.** Išsamiau 1969 – 1990 yra aprašyti dzūkų (J.Čiurlionytė⁵⁰, G.Četkauskaitė⁵¹) bei aukštaičių (L.Burkšaitienė ir D.Krištopaitė)⁵² liaudies dainų bruožai, pateikiami išsamūs šių Lietuvos etnografinių regionų liaudies dainų poetinių tekstų bei melodijų rinkiniai. Tokių studijų dar tebelaukia žemaičių, suvalkiečių bei Mažosios Lietuvos liaudies dainos.

10. Specifiniai dainuojamųjų bei instrumentinių **sutartinių repertuaro bei mokslinių studijų rinkiniai** (Z.Slaviūnas⁵³, S.Paliulis⁵⁴).

11. Išsamios lietuvių tradicinės **instrumentinės muzikos studijos** (S.Paliulis⁵⁵, R.Apanavičius⁵⁶, M.Baltrėnienė⁵⁷).

Būdingas 1970 – 1990 metų lietuvių etnomuzikologijos bruožas – **daugialypis dėmesys įvairių savo etnografinių regionų muzikinio folkloro ypatybių** tyrimams. Ypatingas dėmesys skirtas detaliems folklorinės medžiagos struktūros, sudėtinių jos dalių bei elementų analizei.

Nuo 1991 metų lietuvių folkloristikos bei etnomuzikologijos mokslas pradėjo naują savo istorinį laikotarpį. Dar anksti daryti kokius nors jų raidos apibendrinimus, tačiau naujos tendencijos jau pradeda ryškėti.

Pastaruoju metu yra paskelbti solidūs etnomuzikologiniai darbai, kurių rengimas dažniausiai buvo pradėtas dar sovietiniais metais. Tai ilgai brandintas ir išsamus G.Četkauskaitės mokslinis darbas apie lietuvių liaudies dainų melodijų tipologiją⁵⁸, R.Ambrazevičiaus etninės muzikos notacijos bei transkripcijos tyrimai⁵⁹, A.Vyžinto monografija apie žymų lietuvių instrumentinės muzikos tyrinėtoją S.Paliulį⁶⁰, R.Sliužinsko studija apie anhemitonines dermes bei kitas bepustonines melodines slinktis vienbalsių lietuvių liaudies dainų melodikoje⁶¹, išsamūs D.Urbanavičienės lietuvių apeiginės choreografijos tyrimai⁶², R.Apanavičiaus etninės muzikos teoriniai tyrimai⁶³, novatoriškos D.Vyčnienės studijos lietuvių bei anglų kalbomis apie dainuojamųjų sutartinių tradicijas⁶⁴, R.Žarskienės monografija apie skudučiavimą šiaurės rytų Europoje⁶⁵, G.Kirdienės monografija apie smuiką ir smuikavimą lietuvių etninėje kultūroje⁶⁶, R.Balsio studija apie Mažosios Lietuvos žvejų dainas⁶⁷, A.Motuzo Lietuvos Kalvarijų apeiginių papročių ir muzikos tyrimai⁶⁸ ir t.t. L.Burkšaitienės rūpesčiu naujai išleistas pataisytas ir papildytas chrestomatinis 1938 m. J.Čiurlionytės „Tautosakos darbų“ tomas „Lietuvių liaudies melodijos“⁶⁹. Daug diskusijų sukėlė dar prof. J.Čiurlionytės sumanytas bei L.Burkšaitienės ir V.Daniliauskienės parengtas rekonstrukcinis Ch.Bartscho liaudies dainų rinkinio „Dainų balsai“ antrasis leidimas⁷⁰.

Ženklius rezultatus pastebimi naujose mokslinių tyrimų kryptyse, kurias vystyti sovietiniais laikais nebuvo realių galimybių. Tai:

1. Katalikų, reformatų–liuteronų bei kitų Lietuvos **religinių konfesijų tradicinio muzikinio folkloro tyrimai** (A.Motuzas⁷¹, R.Sliužinskas⁷²).

2. **Tradicinės bei profesinės muzikos sąsajų problematika.** Tradicinių melodijų aranžuotųjų tobulintiems liaudies bei klasikinės muzikos instrumentams autentiškumo bei originalios kompozitorių kūrybos santykio problema⁷³.

3. **Šiuolaikinių tradicinio folkloro perteikimo bei interpretacijos eksperimentų paieškos.** Tradicijos ir įvairių kitų kultūrų bei tradicijų samplaikos (neofolklorizmas, Pasaulio muzika ir pan.)⁷⁴.

4. **Lietuvių ir kitų kaimyninių bei tolimesnių** (latvių, lenkų, baltarusių, ukrainiečių, suomių, norvegų ir t.t.) **tautų muzikinio folkloro lyginamosios studijos**⁷⁵.

5. Lietuvoje gyvenančių **tautinių mažumų** (lenkų⁷⁶, rusų⁷⁷, latvių⁷⁸, karaimų⁷⁹, žydų⁸⁰ ir t.t.) **muzikinio folkloro studijos**.

6. **Kompiuterinių muzikinio folkloro tyrimų problematika** (R.Ambrazevičius⁸¹).

7. **Vakarų šalių etnomuzikologijos mokslo teorijų, sampratų, metodų bei tyrimo būdų pažintinės studijos** (R.Sliužinskas⁸², R.Astrauskas ir kt.).

8. Nauji **tarptautiniai lietuvių ir kitų pasaulio šalių etnomuzikologijos mokslo sąryšiai** pačiose įvairiausiose dalykinėse bei metodologinio pobūdžio plotmėse. Dalyvavimas tarptautinių tradicinės muzikos tyrimo bei propagavimo organizacijų⁸³ veikloje, jų patirties analizė bei perėmimas.

Tęsiami kapitalinių lietuvių muzikinio folkloro repertuaro publikacijų darbai. Lietuvių literatūros ir tautosakos institute jau yra išleista 16 stambios apimties „**Lietuvių liaudies dainyno**“ tomų. Ši serija žanrinio pagrindu buvo pradėta leisti 1980 metais. Laukiama pasirodant čia toliau rengiamų sekančių šio dainyno tomų.

Lietuvių literatūros ir tautosakos institute atgaivinta ir toliau leidžiama mokslinių tautosakos bei etnomuzikologijos mokslinių straipsnių, kitos tautosakinės medžiagos publikacijų leidinio **“Tautosakos darbai”** serija. 1935–1940 metais buvo paskelbti septyni (I–VII) šios serijos tomai, o 1992–2004 metais – dar 12 naujų (VIII–XIX) tomų. Kasmet ir toliau yra rengiami 1–2 nauji šio leidinio tomai.

Tautosakiniai bei etnomuzikologiniai mokslo darbai skelbiami ir specializuotame periodiniame leidinyje **„Liaudies kultūra“**, pradėtame leisti dar 1986 metais. Kasmet dienos šviesą išvysta 6 šio leidinio numeriai.

Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, kituose Lietuvos miestuose nuolat rengiamos **mokslinės tautosakininkų bei etnomuzikologų konferencijos**, kuriose skaitomi novatoriški pranešimai, diskutuojama.⁸⁴ Šių pranešimų pagrindu rengiami bei specialiuose mokslo leidiniuose publikuojami naujaisi aktualūs lietuvių bei užsienio mokslininkų etnomuzikologijos bei folkloristikos straipsniai.

Vilniuje, Lietuvos muzikos akademijoje yra įkurta **Etnomuzikologijos katedra**, rengianti etnomuzikologus: tradicinės muzikos tyrėjus, pedagogus, redaktorius, lektorius, folklorinių bei etnografinių kolektyvų vadovus. Studijuoti šią specialybę priimami asmenys, baigę konservatoriją ar meno gimnaziją arba turintys jų muzikos teorijos ir muzikos istorijos disciplinų programas atitinkantį pasirengimą. Pagal pasirinktą mokslinio darbo kryptį studentai profiliojami į dainotyrininkus (vokalinės muzikos tyrėjus), instrumentologus (instrumentinės muzikos ir muzikos instrumentų tyrėjus) bei etninės choreografijos tyrėjus.

Lietuvos Respublikai tapus pilnateise Europos Sąjungos nare, atsiveria naujos galimybės tarptautiniams moksliniams kontaktams. Plečiasi **lyginamųjų etnomuzikologinių tyrimų perspektyvos**. Lietuvių etnomuzikologija turi plačias galimybes tarptautiniu mastu **integruotis į sociokultūrinės antropologijos mokslų kompleksą**. Netolima ateitis parodys, ar sugebėsime pasinaudoti naujomis šio mokslo raidos galimybėmis. Matysime, ar prof. J. Čiurlionytės bei jos pirmtakų suformuota lietuviškoji etnomuzikologijos mokykla ras savo vietą susivienijusios Europos mokslų struktūrose. Būtų šaunu, kad unikalia savo patirtimi ji galėtų praturtinti ir kitų šalių etnomuzikologijos mokslinės brandos aruodus.

Nuorodos

- ¹ Schütz C. Rerum prussicarum historia. – Gedani, MDCCLXIX, p.8. (cit. iš: Basanavičius J. Rinktiniai raštai. – V., 1970, p. 303.
- ² Hieronymus Maletius; apie 1525–1583; David M.L.; 1503–1583, K. Hartknoch, M. Pretorius, T. Lepner (ir kt.). žr.: W. Mannhardt 1936, p. 235–236, 241.
- ³ (“Nomina instrumentorum Musico quonim usus in Lithuania”) : “*barfa liudna, kabsa, jurana, wargonai, būbnas, skripka, surma, truba, kanklės, wamsdis, tutukles, dudu ragine ir murenka*” (J. Bretkūnas 1580).
- ⁴ Alexandro Guagnini, “Sarmatiae Europaeae descriptio...”, Krakow, 1578.
- ⁵ J. Lasickis [1580]. Apie žemaičių, kitų sarmatų bei netikrų krikščionių dievus. Vilnius, 1969.
- ⁶ M. Strykowski. Kronika Polska, Litewska, Żmódzka i Wszystkiej Rusi Macieja Strykowskiego. Königsberg, 1582.
- ⁷ G.Gerulis, J.Müller–Blattau. Eine litauische Melodie von 1634. Estrato da “Studii Baltici, vol. V. Roma, 1935–1936. Instituto per l’Eoropa orientale, MCMXXXVI.
- ⁸ L.J.Rhesa. Dainos oder Litthauische Volkslieder. Königsberg, 1825.
- ⁹ Daynas Žemaycziu surynktas yr yszdutas par Symona Stanewicze. Wylniuje, 1829.
- ¹⁰ Betrachtung über litthauischen Volkslieder. In: L.J.Rhesa. Dainos oder Lithauische Volkslieder. Königsberg, 1825.
- ¹¹ L.Réza. Lietuvių liaudies dainos, t.1., Vilnius, 1958, p. 353.
- ¹² pvz.: vertimas į čekų kalbą: Litewské Narodni Pise z puwodnjho gazyka dle sebranj D–ra L.J.Rhesy, preložené a wydané ob Fr. Lad. Čelakowského. W Praze, 1827.
- ¹³ Daynas žemaycziu surynktas yr yszdutas pas Symona Stanewicze. Wylniuje, 1829, p. 5–6.
- ¹⁴ Pažimes žemaytyszkas gaydas pridietynas pry Daynu Žemaycziu surynktu yr yszdutu par Symona Stanewicze. Rigoj, 1833.
- ¹⁵ Išsamų šių leidinių sąrašą bei jų aptarimą žr. leidinyje: J. Čiurlionytė. Lietuvių liaudies dainų melodikos bruožai. Vilnius, 1969, p. 24–69, 324–325.
- ¹⁶ Žr.: ten pat, p. 24–69, 325–326.
- ¹⁷ F.Kurschat (1806–1884). Grammatic der Littauischen Sprache. Halle, 1876.
- ¹⁸ F.Gothold (1778–1858). Über die Kanklys und die Volksmelodien der Lithauer. In: Neue Preussische Provinzialblätter, Königsberg, 1847, vol. 4.
- ¹⁹ ten pat, vol. 4.
- ²⁰ T.Lepner. Der Preusche Littauer. Danzig, 1744.
- ²¹ Littausche Volkslieder, gesammelt, kritisch bearbeitet und metrisch ubersetzen von G.H.F. Nesselmann: – Berlin: Dümmler, 1853.
- ²² Bartsch Ch. Dainu balsai: Melodien litauscher Volkslieder gesam. und mit Textubers., Anmerk. und Einl., im Auftrage der Litauschen litterarischen Gessellschaft: – Heidelberg: Winter, Bd I. – 1886. – 248 s.; Bd II. – 1889.
- ²³ Juškeviče A. Lietuviškos dajnos, užrašytos par Antaną Juškevičę apigardoje Pušalačiu ir Velunos iš žodžiu lietuviu dajnininku ir dajnininkiu. Kn. 1–3, Kazan, 1880–1882; Juškeviče A. Svoťbině rěda velunyčiu lietuviu, surašyta par Antaną Juškevičę 1870 metuse. Kazan, 1880; Juškeviče A. Lietuviškos svotbinės dajnos, užrašytos par Antaną Juškevičę ir išspausdintos par Joną Juškevičę. Petropylė, 1883; Juskiewicz A. Melodje ludowe litewskie, zebrane przez s. p. księdza Antoniego Juskiewiczza, opracowywane przez s. p. Oskara Kolberga i s. p. Izydora Kopernickiego (...). Częśc I. Krakow, 1900.
- ²⁴ E.Tamulevičienė. Rusijos Geografų draugijos Šiaurės vakarų krašto skyrius (1867–1915). In: Mokslo draugijos Lietuvoje. Vilnius, 1979, p. 34.
- ²⁵ ten pat, p. 34–35.
- ²⁶ ten pat, p. 47–48.
- ²⁷ ten pat, p. 48.
- ²⁸ A.Tyla. Lietuvių mokslo draugija // Tarybų Lietuvos Enciklopedija, vol 2., Vilnius, 1986, p. 556.
- ²⁹ Tautosakos Darbai. T. 1–7, Kaunas, 1935–1940.
- ³⁰ T.Brazys. Apie tautines lietuvių dainų gaidas (melodijas). “Švyturio” b–vė. Tilžė, 1920; T.Brazys Teodoras. Giedojimų mokykla. Vadovėlis chorų dirigentams, vargonininkams, giedojimų mokytojams ir mokiniams. Tilžė, 1920; T.Brazys. Muzikos teorija. Pagrindiniams muzikos dėsniams išmokti vadovėlis. Pirmas leidimas. Kaunas–Vilnius, 1920 (ir kt.).

- ³¹ M. Biržiška. Lietuvių dainų literatūros istorija, kn. I., V., 1919; M. Biržiška. Dainų atsiminimai iš Lietuvos istorijos. Vilnius, 1920 (ir kt.).
- ³² A. Sabaliauskas. Apie žiemų – rytiečių lietuvių tautinę muziką ir muzikos instrumentus. Vilnius, 1911 (ir kt.).
- ³³ 1994–ųjų Jono Basanavičiaus premija – etnologui daktarui Jonui Baliui // Liaudies kultūra, 1995 Nr. 2, p. 4–5.
- ³⁴ ten pat, p. 4.
- ³⁵ ten pat, p. 4.
- ³⁶ J. Čiurlionytė. Derminė–intonacinė melodijų sandara // J. Čiurlionytė. Lietuvių liaudies dainų melodikos bruožai. Vilnius, 1969, p. 193–239.
- ³⁷ G. Četkauskaitė. Dainų melodijų derminių struktūrų ir jų garsaeilių sistematika // G. Četkauskaitė. Dzūkų melodijos, Vilnius, 1981; G. Četkauskaitė. Lietuvių liaudies dainų melodijų tipologija. Vilnius, 1998.
- ³⁸ D. Sauka. Tautosakos savitumas ir vertė. Vilnius, 1970.
- ³⁹ J. Čiurlionytė. Lietuvių liaudies dainų rinkimo, tyrinėjimo ir leidimo istorinė apžvalga // J. Čiurlionytė. Lietuvių liaudies dainų melodikos bruožai. Vilnius, 1969, p. 7–69.
- ⁴⁰ J. Čiurlionytė. Lietuvių liaudies melodijos. “Tautosakos darbai”, T. 5., Kaunas, 1938.
- ⁴¹ J. Čiurlionytė. Lietuvių liaudies dainų pagrindiniai poetiniai vaizdai // J. Čiurlionytė. Lietuvių liaudies dainų melodikos bruožai. Vilnius, 1969, p. 70–78.
- ⁴² J. Čiurlionytė. Lietuvių liaudies dainos. Vilnius, 1955; J. Čiurlionytė. Dainų žanrai // J. Čiurlionytė. Lietuvių liaudies dainų melodikos bruožai. Vilnius, 1969, p. 79–192.
- ⁴³ J. Čiurlionytė. Derminė–intonacinė melodijų sandara // J. Čiurlionytė. Lietuvių liaudies dainų melodikos bruožai. Vilnius, 1969, p. 193–239.
- ⁴⁴ G. Četkauskaitė. Dainų melodijų derminių struktūrų ir jų garsaeilių sistematika // G. Četkauskaitė. Dzūkų melodijos, Vilnius, 1981, p. 473–474.
- ⁴⁵ L. Burkšaitienė. Aukštaičių liaudies dainų melodijos // L. Burkšaitienė, D. Krištopaitė. Aukštaičių melodijos. Vilnius, 1990, p. 13–32.
- ⁴⁶ G. Četkauskaitė. Dzūkų dainų melodijų variantiškumo ir invariantiškumo dėsningumai // G. Četkauskaitė. Dzūkų melodijos. Vilnius, 1981, p. 13–53.
- ⁴⁷ J. Čiurlionytė. Lietuvių liaudies dainų ritmikos savybės // J. Čiurlionytė. Lietuvių liaudies dainų melodikos bruožai. Vilnius, 1969, p. 240–254.
- ⁴⁸ J. Čiurlionytė. Lietuvių liaudies dainų formos sandara // J. Čiurlionytė. Lietuvių liaudies dainų melodikos bruožai. Vilnius, 1969, p. 193–254.
- ⁴⁹ L. Sauka. Lietuvių liaudies dainų eilėdara. Vilnius, 1978.
- ⁵⁰ J. Čiurlionytė. Lietuvos etnografinių sričių melodijų stilistinės savybės // J. Čiurlionytė. Lietuvių liaudies dainų melodikos bruožai. Vilnius, 1969, p. 289–317.
- ⁵¹ G. Četkauskaitė. Dzūkų melodijos. Vilnius, 1981.
- ⁵² L. Burkšaitienė, D. Krištopaitė. Aukštaičių melodijos. Vilnius, 1990.
- ⁵³ Slaviūnas Z. Sutartinės. Daugiabalsės lietuvių liaudies dainos. t. 1–3. Vilnius, 1958–1959.
- ⁵⁴ Lietuvių liaudies instrumentinė muzika. Sudarė Stasys Paliulis. Vilnius, 1959.
- ⁵⁵ Lietuvių liaudies instrumentinė muzika. Sudarė Stasys Paliulis. Vilnius, 1959.
- ⁵⁶ R. Apanavičius (ir kt.). Senosios kanklės ir kankliavimas. Vilnius, 1994; M. Baltrėnienė, R. Apanavičius. Lietuvių liaudies muzikos instrumentai. Vilnius, 1991.
- ⁵⁷ M. Baltrėnienė. Lietuvių liaudies muzikos instrumentai. Vilnius, 1972; M. Baltrėnienė. Lietuvių liaudies muzikos instrumentai. d. I–II, Vilnius, 1980; M. Baltrėnienė, R. Apanavičius. Lietuvių liaudies muzikos instrumentai. Vilnius, 1991.
- ⁵⁸ G. Četkauskaitė. Lietuvių liaudies dainų melodijų tipologija. Vilnius, 1998.
- ⁵⁹ R. Ambrazevičius. Etninės muzikos notacija ir transkripcija. Vilnius, 1997.
- ⁶⁰ S. Paliulis. Sutartinių ir skuducių keliais. Tautosakininko gyvenimas ir darbai. Sudarė ir parengė A. Vyčintas. Vilnius, 2002.
- ⁶¹ R. Sliužinskas. Anhemitonika lietuvių liaudies dainų melodikoje. Klaipėda, 2003.
- ⁶² D. Urbanavičienė. Lietuvių apeiginė choreografija. Vilnius, 2000.
- ⁶³ R. Apanavičius. Etninė muzika. Teorijos klausimai. Kaunas, 2001.

- ⁶⁴ D.Račiūnaitė–Vyčiniene. Sutartinių atlikimo tradicijos. Vilnius, 2000; D.Račiūnaitė–Vyčiniene. Sutartinės: Lithuanian Polyphonic Songs. Translated from Lithuanian by Vijole Arbas. Vilnius, 2002.
- ⁶⁵ R.Šimonytė–Žarskienė. Skudučiavimas šiaurės rytų Europoje. Vilnius, 2003.
- ⁶⁶ G.Kirdienė. Smuikas ir smuikavimas lietuvių etninėje kultūroje. Vilnius, 2000.
- ⁶⁷ R.Balsys. Mažosios Lietuvos žvejų dainos. Klaipėda, 2003.
- ⁶⁸ A.Motuzas. Lietuvos Kalvarijų kryžiaus kelių istorija. Apeiginiai papročiai ir muzika. Kaunas, 2003.
- ⁶⁹ Lietuvių liaudies melodijos. Sudarė ir parengė J.Čiurlionytė. Antrasis pataisytas ir papildytas leidimas (iš Tautosakos darbu V, 1938), Melodijas redagavo L.Burkšaitienė. Tekstus redagavo V.Daniliauskienė. Vilnius, 1999.
- ⁷⁰ Christianas Bartschas. Dainų balsai. Parengė J. Čiurlionytė, L. Burkšaitienė, V. Daniliauskienė. Vilnius, 2000.
- ⁷¹ A.Motuzas. Žemaičių Kalvarijos kalnai. Šermeninės giesmės. Telšiai, 1993.; A.Motuzas. Žemaičių Kalvarijos Kalnų giesmių kilmė // Tiltai, Nr. 2., Klaipėda, 1997, p. 47–58 (ir kt.).
- ⁷² R.Sliužinskas. Klaipėdos krašto evangelikų – liuteronų giesmės (kanonizuoto ir liaudinio giedojimo problematika / / Religinė muzika: tradicijos vertė ir šiandiena. Šiauliai, 1997, p. 12–13; R.Sliužinskas. Klaipėdos krašto protestantiškosios giesmės: lietuviškojo liaudinio giedojimo problematika // Liturgija ir muzika: šiandieninės problemos. Šiauliai, 1998, p. 13–16; R.Sliužinskas. Christiano Barčo “Dainų balsai” ir Klaipėdos krašto liuteroniškosios giesmės (lyginamieji melodijų tyrimai) // Lietuviai ir lietuvininkai. Etninė kultūra – II. Žurnalo “Tiltai” priedas Nr. 16. Klaipėda, 2003, p. 166–191 (ir kt.).
- ⁷³ S.Paliulis. Sutartinių ir skudučių keliais. Tautosakininko gyvenimas ir darbai. Sudarė ir parengė A.Vyžintas. Vilnius, 2002.
- ⁷⁴ Ž.Ramoškaitė. Dainos tapatybė ir kaita moderniojoje kultūroje // Tautosakos darbai, T. XVIII (XXV), Vilnius, 2003, p. 56–62.
- ⁷⁵ R.Sliužinskas. Lietuvių ir lenkų liaudies dainų sąsajos (istorinė mokslinių tyrimų problematika). Muzikologiniai diskursai: nuo choralo iki dodekatonikos. Žurnalo „Tiltai“ priedas, Nr. 21, 2004, p. 75–82.
- ⁷⁶ M.Krupoves. Lenkų liaudies dainos Lietuvoje // Tautosakos darbai, T. X (XVII), Vilnius, 1999, p. 217–232.
- ⁷⁷ J.Novikovas, R.Trimakas. Lietuvos rusų sentikių užkalbėjimai // Tautosakos darbai, T. VI–VII (XIII–XIV), Vilnius, 1997, p. 267–287.
- ⁷⁸ L.Kudirkienė, I.Anelauskienė. Mūsų namų latviška tautosaka // Tautosakos darbai, T. V (XII), Vilnius, 1996, p. 220–229.
- ⁷⁹ K.Firkavičiūtė. Iš karaimų apeiginės tautosakos // Tautosakos darbai, T. I (VIII), Vilnius, 1992, p. 239–248.
- ⁸⁰ Ž.Ramoškaitė. Trys žydų dainos, užrašytos Telšiuose // Tautosakos darbai, T. VI–VII (XIII–XIV), Vilnius, 1997, p. 263–266.
- ⁸¹ R.Ambrazevičius. Extension of EsAC for Entering Ethnomusical Data // Meeting of STG on Computer Aided Research, Jyväskylä (Finland), 1996 August; R.Ambrazevičius. Singing Indoors and Singing Outdoors // Meeting of STG on Computer Aided Research, Dolna Krupa (Slovakia), 1997 July; R.Ambrazevičius. Problems of Computer Archiving of Musical Folklore // Slavic Ethnomusicology, Minsk, 1996 October (pranešimai mokslinėse konferencijose).
- ⁸² R.Sliužinskas. Etnomuzikologijos mokslo raida Vakarų šalyse // Muzikos meno idėjos kelias. Klaipėdos universitetas, Klaipėda, 1996, p. 6–9; R.Sliužinskas. Stiliaus ir žanro samprata Vakarų šalių etnomuzikologijoje // Žanras ir stilius. Lietuvos muzikos akademija, Vilnius, 1996, p. 6–7; R.Sliužinskas. Vakarų šalių etnomuzikologijos terminija: stiliaus ir žanro sampratos // Vakarų Lietuvos muzika, kn. 1. Žurnalo “Tiltai” priedas Nr. 7, Klaipėda, 2001, p. 36–41.
- ⁸³ P.vz.: International Council for Traditional Music (ICTM), European Society for Ethnomusicology (ESEM), International Ballad Conference (IBC), International Organization of Folk Art (IOFA), International Organization of Folk Festivals (CIOFF) ir t.t. Dauguma šių organizacijų turi UNESCO padalinių statusą.
- ⁸⁴ Tarptautinės ir respublikinės mokslinės konferencijos „Jadvyga Čiurlionytė ir nūdienos etnomuzikologija“, Lietuvos muzikos akademijos Etnomuzikologijos katedra, 1993 12 17; „Lietuvių XX a. liaudies muzikavimo tradicijos: tęstinumas ir kaita“, Lietuvos liaudies kultūros centras, Etnomuzikos institutas, Vilnius, 1996 11 07; “Genre and Style in Traditional Folklore”, Lietuvos muzikos akademijos Etnomuzikologijos katedra, Vilnius, 1996 12 4–5; “Musical Folklore and Ritual” Lietuvos muzikos akademijos Etnomuzikologijos katedra, Vilnius, 1997 12 11–12; „Music around Baltic: Past and Present“, Klaipėdos universiteto Muzikologijos institutas, 1998 04 23–24; „Tautosakos tekstas ir kontekstas“. Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Vilnius, 2003 10 16–17; „Lietuvininkai ir lietuviai. Etninė kultūra“. Klaipėdos universitetas, Klaipėda, 2003 12 05 (ir t.t.).

Lithuanian Ethnomusicology at the Turn of Centuries: Historical Overview And Perspectives

Summary

The history of scientific research on Lithuanian folk songs is a very important part of the history of the whole Lithuanian ethnic culture. It reflects a number of movements for the protection of Lithuanian national identity, the preservation of our musical folklore throughout the 19th–20th centuries and at the outset of that still vague 21st century. The article deals with the following historical stages; (a) prehistory (the first individual descriptions and publications before 1825); (b) the first publications of the regional folk songs collections in Lithuania – Minor and Lithuania – Major (1825–1829).

During the 19th century, the scientific researches on Lithuanian ethnomusicology were based on: (a) poetic texts of folk songs; (b) melodic lines of folk songs; (c) traditional folk music instruments, and (d) traditional dances (fragmentary). In the second half of the 19th century some scientific organizations engaged in the work of collecting and investigating local traditional culture. The Northwest Section of the Russian Geographical Society (1867–1915) was the best known in this field society in Lithuania – Major. It had published 31 scientific articles on Lithuanian ethnography, verbal and musical folklore in the works of this Section until 1915. In 1907 another significant to us society – the Lithuanian Society of Science (1907–1940) started its activities in Vilnius and Kaunas. In 1938 there were collected about 16300 folk songs, almost 4000 items of verbal folklore (folk fairy–tales, stories, legends, etc.), over 32000 of small verbal folklore: items (riddles, proverbs, sayings), almost 19000 items of folk games, lots and even so called „sorcery“ and „witchcraft“ descriptions. The first two established institutions were followed by the Lithuanian Folklore Archives and the Vytautas Magnus University in Kaunas (1935–1939). In 1939 they had about 400000 Lithuanian folklore items. Among them ranked about 7000 phonograph sound recordings of our folk songs, roundgames, folk dances. There were published 7 volumes of „Folklore Studies“, about 700 pages in each of them. At present we have over 200 items of research papers, over 20 monographies and almost 50 rich Lithuanian folklore collections prepared and written on the basis of the folklore materials amassed by the Lithuanian Folklore Archives and the Vytautas Magnus University in Kaunas.

The investigations into Lithuanian folk songs until: 1940 were concentrated on (a) poetic symbols, their meanings and sources; (b) parallels in the poetry of Lithuanian folk songs in neighbouring countries and cultures; (c) all the main peculiarities of melodic lines (one and two–voice songs, their rhythmic formulas, harmony and polyphony structures, melodic intonations, modes, couplet forms); (d) the first steps in the creation of an early terminological system.

The main fields of the scientific research on Lithuanian folk songs in the Soviet period (1940–1990) were as follows: (a) the presentation of the originality and general importance of our folk songs in the science of music and history; (b) investigations into the historiography of our folk songs; (c) studies on the poetry of poetic texts of folk songs and the relationship between poetry and melodic lines; (d) genre studies. (e) studies on the modes, keys and structures of melodic intonations; (f) studies on variability and stability; (g) studies on rhythmic structure; (h) versification studies; (i) regional studies; (j) studies on traditional instrumental folk music and ethnochoreology.

From 1990 the above mentioned research fields have retained their topicality. Among the new themes rank the following: (a) studies on traditional Roman Catholic and Lutheran psalms; (b) relationships between traditional and professional music; (c) contemporary developments and experiments on traditional music folklore (neofolklorism, World–music, etc.); (d) comparative studies in Lithuanian and neighbouring cultures folklore; (e) traditional folklore studies on national minorities in Lithuania; (f) computer aided research on Lithuanian ethnomusicology; (g) studies on Western European, American (etc) ethnomusicology, its history, methods and methodology; (h) new contacts in the sphere of the whole musicology with the worldwide scientific research institutions.

New goals for contemporary Lithuanian ethnomusicology:

1. From a historical point of view Lithuanian ethnomusicology has been presented as quite a closed system confining itself to local musical folklore studies orientated to certain Lithuanian ethnic regions. At present, the situation is different – musicology maintains open cultural and intercultural contacts with the neighbouring and even distant states and their cultures. International comparative studies in musical folklore are of great importance, possibly, as part of cultural anthropology or musical anthropology (the terms employed in USA).

2. We should enrich our knowledge about Western ethnomusicology in Lithuania. I mean wide historical and regional (geographical) frames concerning our contacts with West European and American (etc.) ethnomusicological schools, concepts and theories. It will enable us to find a proper niche for Lithuanian ethnomusicology in the worldwide context of this science.

3. At present, scientific studies on Lithuanian ethnomusicology should be oriented in two main directions. First, to continue thorough and complex studies on our local and regional Lithuanian music folklore. Second, to search for contacts in the sphere of interdisciplinary studies. The results would facilitate to understand the motivation of particular forms of our musical folklore, connecting our knowledge with linguists, historians, archaeologists, etc. We should also have in mind that ethnomusicology is part of musicology on the whole. Thus, we must be well-read in theory and history of music, traditional and professional alike.

4. The situation in both musicological and ethnomusicological education in our higher schools – universities and particularly in the Lithuanian Academy of Music is of paramount importance. It is only the Department of Ethnomusicology at the Lithuanian Academy of Music that offers studies for a bachelor's and master's degrees. The point is that now we need new, young personalities with the qualifications of Doctor of Philosophy, Doctor of Ethnomusicology, ready to engage in the research work on Lithuanian and world-wide ethnomusicology leading to a long chain of new comparative discoveries.

Lietuvos etnomuzikologija šimtmečių sandūroje: istorinė raida ir ateities

Santrauka

Pranešime pateikiama Lietuvos etnomuzikologijos mokyklos istorinių ištakų (1880-1909), jos raidos atskirais viso XX amžiaus laikotarpiais apžvalga. Pagrindinis dėmesys skiriamas lietuviškųjų šio mokslo sampratų, tyrimo objektų, kryptių apibrėžimui, jų vietos Europos bei pasaulio etnomuzikologijos kontekste nustatymui. Bandoma išvelgti ir šio mokslo ateities misiją bei viziją tiek nacionalinėje erdvėje, tiek ir tarptautiniame kontekste.

Išskiriamos žymiausios šios srities mokslininkų personalijos, įvertinamas asmeninis jų indėlis Lietuvos etnomuzikologijai. Jų tarpe – ir prof. habil. dr. A. Ambrazas, paskelbęs iškilų mokslinių straipsnių ne tik įvairiomis bendrosios muzikologijos temomis, bet ir atskirais etnomuzikologiniais aspektais.